p o r n ta w ee sak´ s
Rama IX Art Museum Foundation
exhibition

Rama IX Art Museum Foundation

Porntaweesak's Exhibition

September 7 – October 29, 2006

หมวกเหล็กทหารที่ผ่านการใช้งานมา ถูกวางไว้ในสภาพที่ทรุดโทรม ราวกับว่าเป็นสิ่งที่หมดอายุและไม่มีการใช้งานอีกต่อไป แต่ในเรื่องของบริบทหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหมวก ยังคงเต็มเปี่ยมไปด้วยความรู้สึกและชวนให้จินตนาการไปถึงเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวโยงไปถึงทหารได้ เช่น การปฏิบัติหน้าที่ของทหาร การมีระเบียบวินัย การอยู่ภายใต้คำสั่ง หรืออาจจะรู้สึกต่อไปถึง สงคราม การต่อสู้ หรือการวางแผนต่างๆ และส่วนหนึ่งในความรู้สึกเหล่านั้นมักจะถูกหยิบยกมาเป็นเนื้อหาที่ใช้ประกอบไปกับการละเล่นของข้าพเจ้ากับเพื่อนๆในวัยเด็ก

การจำลองหรือเลียนแบบการละเล่นเชิงทหาร เช่น การแบ่งเพื่อนออกเป็นสองฝ่ายแล้วใช้วัสดุที่พอหาได้ มาจำลองเป็นอาวุธใช้ต่อสู้กัน และใช้ทุ่งนาเป็นสถานที่เล่นหรือใช้แทนเป็นสมรภูมิรบ ทุกอย่างถูกจำลองไปตามจินตนาการให้รู้สึกราวกับว่าเราเป็นทหารจริงๆ มีอาวุธประจำกายจริงๆ อยู่ในสมรภูมิรบจริงๆ

จินตนาการจึงทำให้ในวัยเด็กสนุกสนาน เพลิดเพลินไปกับประสบการณ์ที่ได้สัมผัสการต่อสู้ที่เราจำลองขึ้นและเชื่อว่าเราสร้างเหตุการณ์นั้นขึ้นจริงๆด้วยการจำลองสิ่งต่างๆขึ้นตามจินตนาการของตน ซึ่งการได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงนั้นต่างกับการเห็นสงครามจริงๆที่ปรากฏในสื่อต่างๆ และส่วนใหญ่เราก็ทำหน้าที่เป็นผู้ดูเสมอ ในนิทรรศการครั้งนี้ผู้ชมจะได้เพลิดเพลินไปกับจินตนาการและความรู้สึกใหม่ที่เกิดขึ้นกับหมวกทหารและเราจะได้เป็นผู้กี่ลงมือทำสงครามกันเอง

พรทวีศักดิ์ ริมสกุล
14 สิงหาคม 2549

พรทวีศักดิ์ ริมสกุล

อรรชย์ ฟองสมุทร

นี่อาจจะเป็นครั้งแรกที่พรทวีศักดิ์ เริ่มที่จะหันมารับฟังเสียงต่างๆ รอบตัว เสียงที่เกิดมาจากการเรียกร้องที่กำลังอยู่ในช่วงของการก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม เสียงดังกล่าวไม่ใช่เสียงที่มาจากแดนไกล แต่เป็นเสียงใกล้ๆ ตัวเขาที่ไม่ต้องการให้เสียงเหล่านั้นแผ่วลง และดูเหมือนจะเป็นเสียงที่เขาอยากให้มันก้องกังวานขึ้นเรื่อยๆ หน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะศิลปินที่ใช้พื้นที่ทางศิลปะ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ของเสรีภาพสะท้อนความคิดอ่านของตนออกสู่สาธารณะ จึงนับเป็นทางเลือกที่พรทวีศักดิ์เลือก

...ที่ผ่านมา พรทวีศักดิ์เป็นนักเล่นแร่แปรธาตุ ที่ใช้จินตนาการมาสร้างสรรค์โดยนำเอาประเด็นเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ผ่านทางวัสดุสิ่งของสำเร็จรูป สิ่งของที่คนมองข้าม ที่เขามักจะหาได้ไม่ว่าจะจากร้านค้าของเก่า ร้านค้าของชำ หรือแม้แต่รอบตัวของเล่นมาผ่านกระบวนการและขั้นตอนของแปรรูปและให้ค่าความหมายใหม่แก่วัสดุเหล่านั้น

useum Foundation

เรื่องของวัสดุและประเด็นของความหมายใหม่จึงไม่เป็นสิ่งใหม่ของพรทวีศักดิ์ หากเป็นประเด็นที่ซ้ำซากที่ไม่เพียงซ้ำซากสำหรับพรทวีศักดิ์ แต่ยังเป็นประเด็นที่ซ้ำซากหากมองผ่านประวัติศาสตร์ศิลปะอีกด้วย เนื่องจากตำแหน่งแห่งที่ของประวัติศาสตร์ศิลปะในการเชื่อมโยงมาสู่ความหมายใหม่ในศิลปะที่ดำรงอยู่กับความเป็นปัจจุบันทันด่วนนั้น แม้ในแง่มุมหนึ่งดูเหมือนว่าจะแยกจากมันไม่ออก แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งเรื่องดังกล่าวก็ไม่ได้อยู่ติดกับมันเสียเลยทีเดียว ซึ่งทำให้ความพยายามในการนำเอาสองสิ่งคือความหมายใหม่ และประวัติศาสตร์ศิลปะเข้าไปอยู่ด้วยกันบางครั้งจึงดูเป็นเรื่องตลกและซ้ำซาก

ความหมายที่สำคัญในผลงานของพรทวีศักดิ์ในความคิดของผม จึงไม่ได้อยู่ที่ความหมายใหม่ในวัสดุ หากแต่อยู่ที่มันเป็นปรากฏการณ์การเสียบปลั๊กแนวคิดเรื่องการสะสมรวบรวมวัสดุ ความหมายเดิมของวัสดุ กับความเป็นปัจจุบันที่ผูกโยงกับวัฒนธรรมร่วมสมัยและโลกานุวัตรที่ไม่ว่าจะหลีกหนีอย่างไรก็หนีไม่พ้นมากกว่า

...ที่ผ่านมา พรทวีศักดิ์นำเอาวัสดุเหล่านั้นมาหยอกล้อกับเรื่องราวรอบๆ ตัวเรา ตั้งคำถามกับผู้ชมในบริบทเรื่องราวที่ใหญ่โตกว่าความหมายภายในตัวของวัสดุที่เคยดำรงอยู่ จึงทำให้หลายๆ ครั้งที่เริ่มต้นเอ่ยถึงผลงานของพรทวีศักดิ์จึงหนีไม่พ้นการเชื่อมโยงเรื่องการสร้างความหมายใหม่ โดยผนวกกับเรื่องจินตนาการ เพราะนอกจากมันจะทำให้มีเหตุผลในแง่ของความเป็นวิทยาศาสตร์ มันยังดูจะสอดรับกับบุคลิกภาพที่กระตือรือร้นที่จะคิดและทำอะไรต่อมิอะไรอยู่ตลอดเวลาของเขาได้อย่างเหมาะเจาะด้วย และยิ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลงานที่ผ่านๆ มา อาทิ Dinosaur (พ.ศ.2545)

จนถึงผลงานล่าสุด Angel On Tour (พ.ศ. 2548) ที่ล้วนมีผลมาจากการเติบโตมากับยุคของการ์ตูนญี่ปุ่นที่มีความเป็นของเล่น โดยเฉพาะสัตว์ประหลาดที่บางครั้งก็มาจากต่างดาวบางครั้งก็เติบโตมาในโลกของเราเอง ก็ยิ่งทำให้ย้ำว่าแนวความคิดดังกล่าวเหมาะสม

แน่นอนว่า วัสดุแต่ละอย่างย่อมมีความหมายเดิมของมันเอง บางอย่างความหมายเดิมสามารถแปรเปลี่ยนไปได้ด้วยกระบวนการเล่นแร่แปรธาตุ แต่ขณะที่วัสดุบางอย่างมีความหมายในแง่ของสัญลักษณ์ที่ชัดเจนยากที่จะเบี่ยงเบนได้ ความหมายที่แท้จริงในตัวของวัสดุเอง จึงยังปรากฏอยู่ไม่ว่าจะมีความพยายามแปรค่าของมันสักเพียงใดก็ตาม

... ในครั้งนี้ วัสดุที่พรทวีศักดิ์หยิบยืมมาทำเป็นผลงานนั้นมีนัยยะของความหมายในตัวของมันเองสูงกว่าที่ผ่านๆ มา ทั้งนี้เพราะวัสดุหลักในนิทรรศการนี้ได้แก่ หมวกเหล็กทหาร ที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างออกไป มันแตกต่างตรงที่มันมีความหมายและมีความละเอียดอ่อนกว่ามากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาเทียบเคียงกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เรื่องนี้พรทวีศักดิ์ตระหนักดีว่าสัญลักษณ์ของความเป็นวิชาชีพทหารยังคงปรากฏนิ่งอยู่ในผลงานของเขาอย่างไม่อาจสลัดออกไปได้ ความหมายในด้านหน้าที่ทางทหารและหน้าที่ทางพลเรือนที่องค์กรทหารมีต่อการพัฒนาของประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีรากฐานของระบอบศักดินาอย่างประเทศไทย

พรทวีศักดิ์ เติบโตในจังหวัดอุดรธานี จังหวัดที่เป็นพื้นที่ทหาร ความรู้สึกนึกคิดที่เขามีต่อทหารในฐานะของผู้ที่มีบทบาทควบคุมสั่งการจึงเติบโตมาพร้อมๆ กับเขา จนเมื่อวันหนึ่ง เขาเห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงที่เกิดขึ้น ความเปลี่ยนแปลงที่เมื่อไม่กี่ปีก่อนหน้านี้เรียกว่าการพัฒนา แต่ในวันนี้ดูจะเป็นอะไรที่กลับกันไปเสียแล้ว บทบาททหารในฐานะของผู้สั่งการในช่วงเวลาที่ระบบพรรคการเมืองอ่อนแอ ได้เปลี่ยนไปสู่บทบาทของผู้ถูกสั่งการเมื่อระบบพรรคการเมืองแข็งแรงขึ้น ในเวลาต่อมาระบบพรรคการเมืองพรรคเดียวก็ก่อให้เกิดคำถามมากมาย ที่อำนาจทางการเมืองที่ผ่านมาทางผลประโยชน์ ผ่านเงินตราสามารถนำมาใช้ซื้อได้ ความสัมพันธ์ที่ดูจะย้อนแย้งระหว่างเรื่องของประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ของหมู่คณะ ซึ่งพรทวีศักดิ์เองก็คงสงสัยและไม่อาจที่จะไม่ตั้งคำถามต่อปรากฏการณ์เหล่านี้ได้

สภาวการณ์ของการควบคุมและการถูกควบคุม จึงถูกพรทวีศักดิ์นำมาทบทวนอีกครั้งในนิทรรศการครั้งนี้ นี่จึงนับเป็นก้าวแรกที่พรทวีศักดิ์เหยียบเข้าไปสร้างบทสนทนาในเรื่องราวและประเด็นที่กินนัยยะทางสังคมการเมือง อย่างที่เขาไม่เคยทำมาก่อน ผ่านนิทรรศการที่ใช้ชื่อของตัวเองเป็นชื่อนิทรรศการด้วย

Rama IX Art Museum Foundation

การหยิบยืมเอาหมวกทหารมาใช้ในคราวนี้ สำหรับในสังคมที่ทหารเป็นเพียงองค์กรรัฐและแยกออกจากสถาบันทางการเมืองแล้ว ดูจะเป็นปกติธรรมดา แต่ในสังคมที่ทหารเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางการเมืองนั้น ความหมายในแง่สัญลักษณ์ของหมวกย่อมไม่ธรรมดา ยิ่งเมื่อนำมาผนวกกับกลไกการควบคุมบังคับโดยคนอื่นๆ ที่ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชาแล้ว ยิ่งไม่ธรรมดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาเชื่อมโยงเข้ากับสภาวการณ์ในปัจจุบันด้วยแล้ว นิทรรศการนี้ดูจะต้องปรากฏนัยยะทางการเมืองอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในนิทรรศการครั้งนี้ พรทวีศักดิ์แยกส่วนของผลงานออกเป็นชุดๆ สะท้อนความเป็นจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ ในสังคมที่การจัดระเบียบกองทัพที่ดูเสมือนหนึ่งว่าจะมีความเป็นหนึ่งเดียว แต่ในทางที่สาธารณชนเห็นนั้นกลับแยกออกเป็นส่วนๆ นิทรรศการจึงสะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งนั่นหมายความรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงในบทบาทและความคิดที่ทหารมีและเคยมี ความแตกต่างประการสำคัญที่องค์กรทหารเคยมีได้แก่ สำนึกด้านวิชาชีพที่เชื่อว่าทหารเป็นผู้รับ ใช้รัฐ แต่ไม่ใช่ผู้รับใช้รัฐบาล สำนึกที่แปรเปลี่ยนไปก่อให้เกิดการกระตุ้นเตือนทางสังคมที่กำลังเกิดขึ้นจริงในเมืองไทย

ผลงานในนิทรรศการนี้ อาจจะดูเล่นๆ แต่การเล่นในคราวนี้แตกต่างไปจากทุกทีที่ผ่านมา เนื่องจากสิ่งที่ดูจะเป็นการเล่นๆ นี้ น่าจะเป็นความพยายามในการลดทอนเรื่องของความละเอียดอ่อนบางส่วนในวัสดุของงานของเขาในครั้งนี้ อีกทั้งพรทวีศักดิ์ไม่ได้เสนออะไรที่เป็นแถลงการณ์ของเขา แต่เขาสร้างข้อสงสัยผ่านคำถามที่มีอย่างต่อเนื่อง คำถามที่ไม่ใช่เฉพาะที่พรทวีศักดิ์เป็นคนตั้งขึ้น แต่เป็นคำถามที่สังคมในหลายๆ ภาคส่วนร่วมกันตั้งขึ้น แม้บางครั้งคำถามอาจเลยไปถึงความเห็นที่เขามีเป็นการส่วนตัวด้วย คำถามต่อประเด็นทางสังคมการเมืองนี้ มีความน่าสนใจตรงที่ว่านี่ดูเหมือนจะเป็นครั้งแรกได้ปรากฏในผลงานของพรทวีศักดิ์ ที่เดินออกจากความเป็นจินตนาการส่วนตัวที่เคยปรากฏในผลงานของเขาที่ผ่านมาทั้งหมด

ศิลปะของพรทวีศักดิ์เป็นสัญลักษณ์ของเสรีภาพ เสรีภาพที่เราทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เสรีภาพในการตัดสิน เสรีภาพในการทำและสร้างสรรค์ เสรีภาพในการเลือกที่จะชอบหรือไม่ชอบ และเสรีภาพที่เลือกต่อสู้หรือวิ่งหนี ทั้งหมดนี้ พรทวีศักดิ์ให้ผู้ชมเลือกเอาเอง

ปราบดา หยุ่น

ของเล่นมีหลายคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกับศิลปะ

เห็นได้ชัดอย่างแรกคือเด็กเกือบทุกคนชอบเล่นของเล่น และชอบ “เล่น” ศิลปะ

เห็นได้ชัดอย่างที่สองคือผู้ใหญ่เกือบทุกคนนิยมหยิบยื่นของเล่นและศิลปะให้เด็กเล่น

เห็นได้ชัดอย่างที่สามคือผู้ใหญ่มักต่อต้านการเล่นของเล่นและการเล่นกับศิลปะของเด็ก ทันทีที่เด็กเริ่มโตเป็นผู้ใหญ่ (เขาว่า) การเล่นของเล่นทำให้เด็กไม่จริงจังกับชีวิต และการเล่นศิลปะทำให้เด็กใช้เวลาว่างอย่าง “ไม่เป็นประโยชน์” (เพราะอะไรที่ไม่มีแววว่าจะเป็นอาชีพเลี้ยงตัวและครอบครัวได้ ก็ไม่น่าจะมีประโยชน์ทั้งนั้น)

งานศิลปะส่วนใหญ่ของพรทวีศักดิ์ ริมสกุล มีหน้าตาและท่าทางเหมือนของเล่นพิลึกกึกกือที่หากจะกลายเป็นกระแสนิยมในห้องตลาด ก็คงต้องรอให้โลกล่วงเข้าสู่ยุคหลังสงครามนิวเคลียร์ล้างเผ่าพันธุ์เสียก่อน เขาเคยนำกาน้ำชาสังกะสีจำนวนนับร้อยมาต่อสี่ขา ใส่ถ่าน ให้มันเดินด้วมเตี้ยมไปทั่วพื้นแกลเลอรี เขาเคยสรรหาตุ๊กตาดีบุกตัวเล็กๆ มาจัดวางและสร้างสถานการณ์ต่างๆให้พวกมัน (จับใส่เครื่องทำน้ำปั่นให้ดูเหมือนถูกพัดหมุนอยู่ในพายุทอร์นาโด หรือวางไว้ในโถปัสสาวะท่านชาย แล้วจินตนาการว่าพวกมันกำลังมาเที่ยวน้ำตก) ล่าสุด เขาสร้าง “สมรภูมิรบ” ที่เต็มไปด้วยหมวกเหล็กเก่าๆของทหาร เคลื่อนตัวพลุกพล่านไปมาบนพื้น ด้วยล้อใส่ถ่านและโดยการบังคับวิทยุ

หมวกทหารหลายสิบใบที่ปราศจากผู้สวมใส่ เรียงรายก่ายกองบนพื้น ทำให้เกิดภาพหดหู่ของความสูญเสียและร้างไร้ซึ่งชีวิต แม้จะอยู่ในพื้นที่สะอาดสะอ้านของแกลเลอรีศิลปะ ก็สามารถโยงใยไปถึงบรรยากาศโหดร้ายในพื้นที่สงครามได้ไม่ยาก

Rama IX Art Museum Foundation

แต่ในขณะเดียวกัน มันก็สะกิดให้คะนึงคิดว่า กิจกรรมเหี้ยมโหดไร้เหตุผลของมนุษย์ ล้วนคือเกมและการละเล่นทั้งสิ้น

พรทวีศักดิ์ประดิษฐ์ “ของเล่น” ใหม่เอี่ยมชุดนี้ของเขาขึ้นท่ามกลางบริบทสากลของโลกร่วมสมัย ที่ทหารและสงคราม มีบทบาทมากกว่าที่คนทั่วไปจะคิด เขาเชิญชวนทุกคนให้ร่วม “เล่น” ร่วม “บังคับ” ทิศทางการเคลื่อนไหวของหมวกทหาร มิใช่ทำตัวเป็นเพียง “ผู้ดู” อยู่ห่างๆ เช่นที่เราดูรายงานข่าวสงครามจากจอโทรทัศน์ เฉกเช่นที่เราดูเกมโชว์ ละครน้ำเน่า และโฆษณา

พรทวีศักดิ์เล่าความคิดของเขาว่า “เราทุกคนล้วนมีบทบาทในการชี้นำทิศทางการขับเคลื่อนของสังคมและของโลก” เราทุกคนล้วนมีเครื่องบังคับอยู่ในมือ

ของเล่น เมื่ออยู่นิ่งๆก็เป็นเพียงวัตถุไร้หน้าที่ ของเล่นต้องมี “ผู้เล่น” จึงจะเป็นของเล่นที่แท้จริง

ไม่ต่างจากที่ มาร์แซล ดูชองป์เคยประกาศว่าการสร้างสรรค์ (“the creative act”) จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างศิลปินกับผู้ชมงาน พรทวีศักดิ์ประกาศว่า “การละเล่น” ก็เช่นกัน เด็กคนหนึ่งกับของเล่นของเขา อาจไม่ก่อให้เกิดการ “สร้างสรรค์” ในระดับสังคมที่กว้างนัก แต่การเชื้อชวนให้คนอื่นมาร่วมกันเล่น การหยิบยื่น “อำนาจในการเล่น” ให้กับคนอื่น นอกจากจะเป็น “creative act” ยังเป็น “interactive act” และเป็น “fun act” ผสมผสานอย่างลงตัว

ในแง่นี้ พรทวีศักดิ์ ท้าทายผู้ใหญ่ทุกแห่งหนบนโลก

ด้วยการประกอบของเล่นเข้ากับศิลปะ ที่ทั้งน่ารักน่าเอ็นดู ชวนขบขันบันเทิง

ทั้งจริงจังและมีประโยชน์

กรุงเทพฯ/สิงหาคม 2549

Art Museum Foundation

Rama IX Art Mus

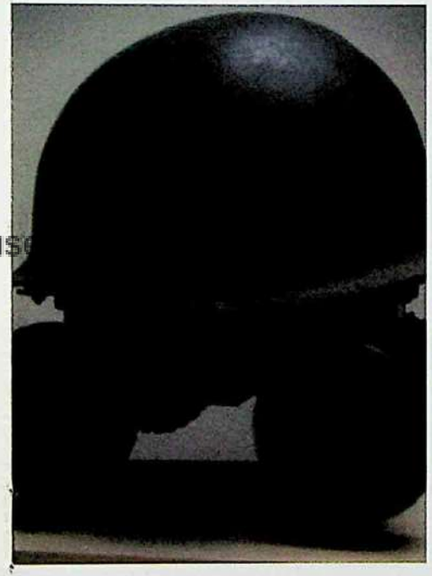

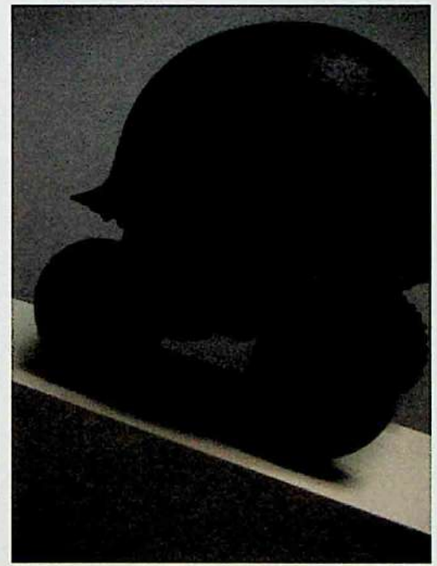

Rama IX Art Museum Foundation

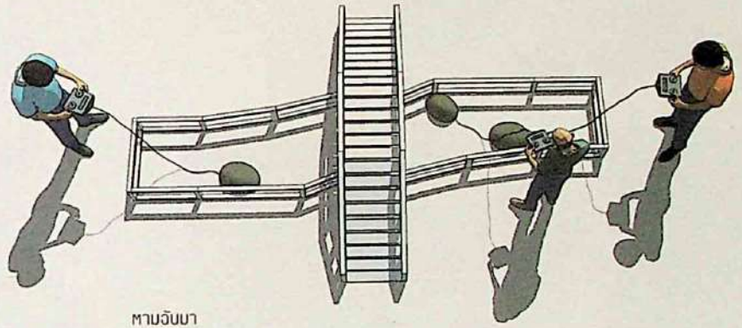

ตามฉันมา
Follow Me, 2006
Wire control solider helmet

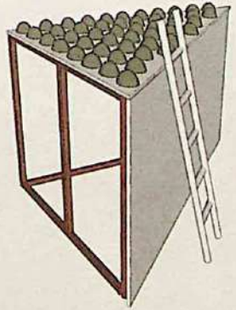

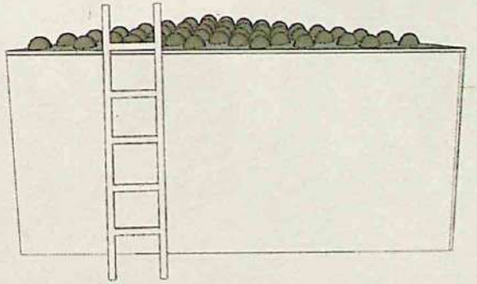

หยุดนะ อย่าขยับ
Nobody Move, 2006
Rechargeable batteried solider helmet

Rama IX Art Museum Foundation

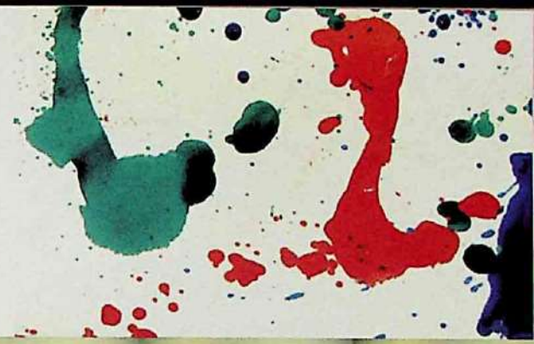

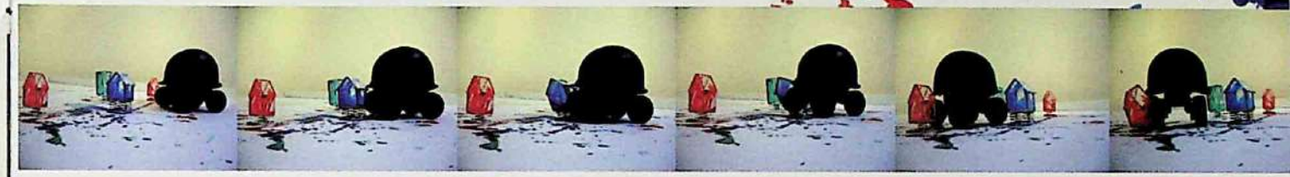

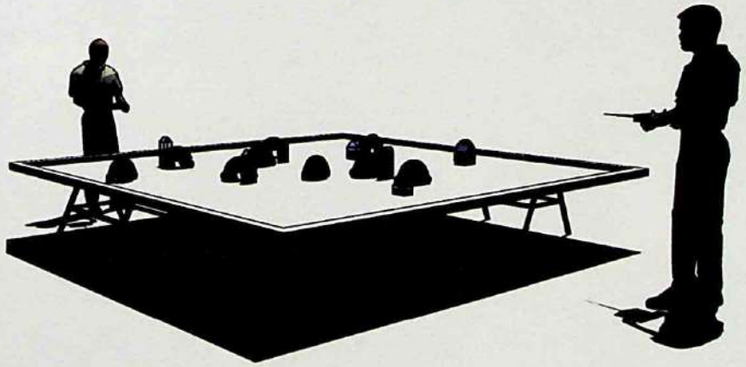

สงคราม แดง เขียว น้ำเงิน
RGB's War, 2006
Wireless control solider helmet on painted wooden broad

Pet, 2005
Interractive installation of 9 organs

Rama IX Art Museum Foundation

Angle on Tour, 2005
70 x 500 x 300 cm

Dinosaur, 2001
12x18x15cm
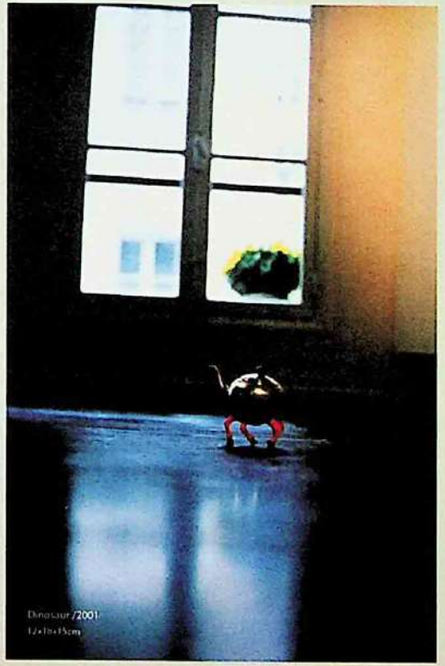
Fountain, 2005
45x45x103cm